

VESLEFRIKK
BARNEHAGE

SPRÅKSTUBBEN

KOMMUNIKASJON SPRÅK OG TEKST

SPRÅKSTUBBEN

ER EN BESKRIVELSE AV BARNEHAGENS SPRÅKARBEID, PLANEN ER PROGRESJONSBASERT
OG SPRÅKARBEIDET RELATERES TIL VÅR HOVEDSATSNING PÅ NATUR, HELSE OG MILJØ

INNLEDNING

Vi i Veslefrikk barnehage mener at barn lærer best gjennom faktiske og praktiske opplevelser og erfaringer der de selv deltar i prosessene fra start til mål. Barnehagens nærhet til naturen skaper en god ramme for opplevelser og erfaringer som gir næring til barnets forskertrang og iboende nysgjerrighet, som igjen er et viktig utgangspunkt for all læring. Dette gjelder også barnets språk og begrepsutvikling.

Nyere forskning viser at det ligger så mange tolkningsmuligheter i naturens materialer og miljøer som er positiv for barns språkutvikling. Ånggård (2009) har studert barns lek ute i naturen, med det formål å studere hvordan barna tok i bruk naturens ressurser. Ånggård (2009) finner at barna bruker da en større del av leken til å forhandle om felles forståelse av gjenstandene når de er ute og leker. Forhandlingene innebærer at de bruker språket aktivt i mange funksjoner.

Arbeidet med språk i barnehagen er også en integrert del av barnehagehverdagen. Det handler i stor grad om å se helheten av språklige aktiviteter i løpet av en dag. Vi må se språkarbeidet i sammenheng med den daglige omsorgen, leken og rutinesituasjonene som preger barnas hverdag. Selv om barna daglig «bades» i språk gjennom samvær med voksne og andre barn må vi også jobbe systematisk med språk og begrepsutvikling, både på gruppenivå og for det enkelte barn

I Språkstubben vil du derfor finne systematiske beskrivelser av hvilke hjelpemidler vi tar i bruk i språkarbeidet, hvordan det skal brukes, hva vi skal jobbe med ut i fra alder og modning, hva som forventes av personalet og hvilke resultat vi kan forvente av det systematiske arbeidet.

Rammeplan for barnehager legger klare føringer for hvordan vi ansatte skal utføre vårt språkarbeid. Vi skal være gode språkmodeller for barna og dele av vår kunnskap gjennom å være engasjerte, positive, konkrete, støttende og skape et spennende språkmiljø. Dette gjør vi ved hjelp av konkrete arbeidsverktøy i forhold til språkarbeid og i tillegg skal vi gi barna opplevelser og språkstimulerende aktiviteter nært knyttet til vår satsning på natur, helse og miljø.

«Å FÅ VARIERTE OG RIKE ERFARINGER ER
AVGJØRENDE FOR Å FORSTÅ BEGREPER».

(Kapitel 3.1, Rammeplan for barnehage)

SPRÅKSTUBBEN

HVA SIER RAMMEPLAN OM KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. Kommunikasjon foregår i et vekselspill mellom å motta og tolke et budskap, og å selv være avsender av et budskap. Både den nonverbale og den verbale kommunikasjonen er viktig for å utvikle et godt muntlig språk. Å få varierte og rike erfaringer er avgjørende for å forstå begreper. Å samtale om opplevelser, tanker og følelser er nødvendig for utvikling av et rikt språk. Tekst omfatter både skriftlige og muntlige fortellinger, poesi, dikt, rim, regler og sanger. Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna:

- lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær
- får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler, og som inspirasjon til fabulering og nyskaping
- lytter til lyder og rytme i språket og blir fortrolige med symboler som tallsiffer og bokstaver
- blir kjent med bøker, sanger, bilder, media m.m.

(s. 40, kapitel 3.1, Rammeplan for barnehage)

PROSESSMÅL FOR FAGOMRÅDET

For at vi skal kunne måle en måloppnåelse må vi sette oss noen mål for arbeidet. Dette velger vi å gjøre gjennom prosessmål. Det betyr i praksis at det er veien til målet som er i fokus. En planlagt aktivitet som for eksempel samlingsstund kan ta en annen vending enn det som opprinnelig var planlagt. Barns syn på voksne fremlegg kan føre planlagte situasjoner inn i andre retninger. Ved å jobbe prosessorientert kan barns medvirkning få en større plass i planlagte aktiviteter.

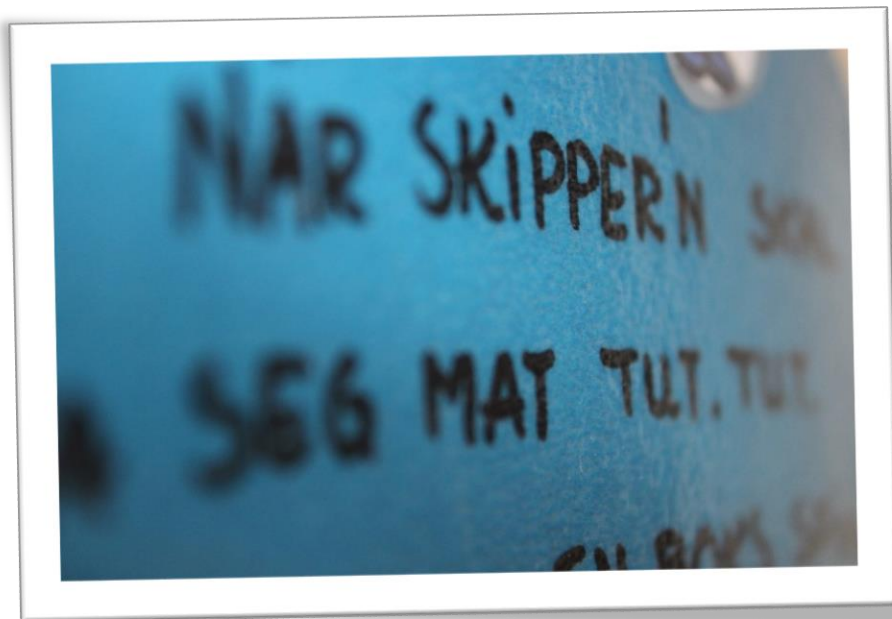
- Barna skal oppleve et rikt språkmiljø, både verbalt og kroppslig.
- Vi lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne.
- Barna skal gjøres kjent med bøker, sanger, bilder, medier med mer.
- Barna skal få hjelp til å bruke språket til å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og til å skape positive relasjoner i lek og annet samvær.
- Barna skal få et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler og som inspirasjon til fabulering og nyskaping.
- Barna skal lære å lytte til lyder og rytme i språket og bli fortrolige med symboler som tallsiffer og bokstaver.

SPRÅKSTUBBEN

SPRÅKSPOR

Språkspor er en felles overordnet språkplan for barnehagene og skolene i Kristiansund kommune.

Hovedmålet for dette dokumentet er at vi i barnehagene skal i større grad dekke behov for tilrettelegging av språkutvikling og kvalitetssikre og systematisere dette gjennom språkutviklingsplaner. Vår plan for språk og begrepsutvikling, språkstubben, er forankret i Språkspor.

SPRÅKUTVIKLING

Det finnes ingen universell standard for språkutvikling som er likt for alle barn. Det som kjennetegner barnas språkutvikling er at det går i rykk og napp. Det er derfor vanskelig å definere dette eksakt etter alder, men vi har laget en rettesnor som vi bruker som indikator for barnas språkutvikling (s.9-13). Vi skal gjennom god faglig kunnskap om barns språkutvikling, gode rutiner for observasjon og tiltak og tett dialog med dere foreldre, støtte opp om disse språklige elementene hos barn:

- Ordproduksjon
- Språkforståelse
- Språklig bevissthet
- Uttale
- Setningsproduksjon
- Innlæring av tegn
- Lære å bruke/forstå symboler
- Samspill
- Kommunikasjon
- Oppmerksomhet

(Språkspor 2015)

Disse punktene vil være en del av våre foreldresamtaler som gjennomføres to ganger årlig.

SPRÅKSTUBBEN

BARNS SPRÅK I LEKENS VERDEN

Store deler av barnehagedagen består av lek som er frivillig og lystbetont, og hvor barna deltar med glede og engasjement. De yngste kommuniserer med kroppsspråk når de leker. De litt eldre barna sier ofte høyt det de gjør. I leken bruker barna både verbal og ikke-verbal kommunikasjon. De uttrykker tanker, følelser og ønsker, spiller roller, planlegger, diskuterer og argumenterer, og de håndterer konflikter og inngår i relasjoner. Gjennom leken kan barna lytte til og lære av hverandre. Vi kan gå inn i barnas lek for å bistå de barna som trenger det, og delta på ulike måter for å stimulere det verbale språket deres.

Kjennetegn på god praksis:

- De voksne er oppmerksomme og bidrar til at alle barn får anledning til å delta og bruke språket sitt i forskjellige typer lek, uavhengig av hvilken måte barnet kommuniserer på.
- De voksne legger til rette for lek som inviterer til bruk av språket og bidrar til mer språklig aktivitet, der de ser at det er nødvendig
- De voksne bruker bevisst rim, rytme og regler i både lek, språkgrupper og samlingsstunder for å styrke barna språklige bevissthet
- De voksne bruker bevisst benevnning og oppfordrer barna til å bruke det muntlige språket aktivt

(Språkspor 2015)

SPRÅKUTVIKLENDE SAMTALER

Å samtale om opplevelser, tanker og følelser er nødvendig for å utvikle et godt språk. Ved å være aktive deltakere i samtaler, tilegner barna seg en bred språklig kompetanse. De er selv avsendere av budskap, de lytter og observerer og de mottar og tolker budskap. Barna lærer ord og fyller ordene med innhold. De lager setninger og tilegner seg grammatikk i en meningsfull sammenheng. I tillegg lærer de å ta tur og gi signaler om at det er andre sin tur, og de blir i stand til å følge opp andres innspill. De venner seg også til å holde fast på et tema og videreføre det.

Kjennetegn på god praksis:

- Barnehagens ansatte vet at de spontane, uformelle samtaler er viktige som læringsarena
- Alle barn får mulighet til å delta i godt tilrettelagte og organiserte hverdagsamtaler
- Bevisst bruk av felles opplevelser som utgangspunkt for samtaler og tekstsaking
- Den voksne benevner og setter ord på ting som omgir oss i hverdagen
- De voksne legger til rette for aktiviteter som bidrar til å styrke barnets begrepsinnlæring

(Språkspor 2015)

SPRÅKSTUBBEN

BØKENES VERDEN

Å lese for barn skaper samhørighet mellom barn og voksne. Når vi leser bøker ønsker vi en rolig stund som krever forberedelse fra oss voksne og konsentrasjon og oppmerksomhet fra barna. Det å fordype seg i et tema ved bruk av bøker er en god måte å skape interesse og nysgjerrighet på, gjennom dette kan vi samtale og bruke våre erfaringer til å gi barna mer kunnskap om tema vi ønsker å belyse. I tillegg viser forskning at høytlesning for barna gir god språklig gevinst, ved at dette styrker talespråket og barnas lese og skriveferdigheter.

Kjennetegn på god praksis:

- Alle barn får mulighet til å bli lest for hver dag
- Barnehagen har et godt utvalg av bøker
- Den voksne bruker alle bokens elementer i samtaler med barn
- Den voksne vet at det å formidle godt krever forarbeid
- Den voksne bruker bokens handling til å reflektere, fabulere og dikte videre sammen med barna
- Bøker er alltid innenfor barnas rekkevidde
- Barnehagen legger til rette for at barn kan trekke seg tilbake for selv å bla i og lese i bøkene.
- Barn med annet morsmål enn norsk får tilgang til bøker på eget språk.

(Språkspor 2015)

OPPDAGENDE SKRIVING

Oppdagende skrijving er første steg mot å etablere et skriftspråk og veien inn i lesningen. Vår oppgave er bygge opp under barnas gryende interesse for symboler og tekst. Dette handler i stor grad om å skape felles opplevelser som for eksempel gjennom felles lesing av en bok eller en felles tur opplevelse. I dette arbeidet bruker vi gjenkalling som metode. Vi forbereder, opplever og bearbeider opplevelsene gjennom tekstskaping og tegning. De eldste barna i barnehagen har sin egen opplevelses bok der de selv dokumenterer sine opplevelser ved bruk av tegning og forklarende barneskrift.

Kjennetegn på god praksis:

- Den voksne vet at oppdagende skrijving er en vei inn i lesingen
- Barna får eksperimentere med skrijving
- Skribleskrift anerkjennes av de voksne- barneskrijving er noe alle kan!
- Barna oppfordres til å skrive barneskrift som den voksne oversetter til voksenskrift
- De voksne vet at bøker og felles opplevelser er et godt utgangspunkt for tegning og skrijving
- Alle vet at det ikke er noe som er rett eller galt i barneskrift og at all skrijving foregår på barnas premisser
- Barnehagen er fysisk godt tilrettelagt med tanke på å motivere og inspirere til tegning og skrijving

(Språkspor 2015)

SPRÅKSTUBBEN

BEGREPSPLAN

Barnehagen har en egen begrepsplan. Begrepsplan er basert på Magne Nyborg sin modell for språk og begrepsutvikling. Planen er skjematisk oppsatt, derfor må vi være bevisst på barnas eget utviklingstempo selv om den i utgangspunktet er relatert til alder. Denne planen vil være med på å konkretisere barnehagens arbeid med språk og begrepsutvikling. Den delen av arbeidet vil bli synliggjort gjennom avdelingenes periodeplaner.

Disse overbegrepene skal vi jobbe systematisk med etter modning og alder:

- Farger
- Form
- Stilling
- Plass i romlig sammenheng
- Plass i hendelsesrekkefølge
- Antall
- Retning
- Lyd
- Funksjoner
- Fart/hastighet
- Kroppen
- Følelser
- Stoff, arter og overflater
- Stoff egenskaper
- Vekt
- Temperatur
- Lukt og smak
- Tid

RESSURSER

Snakkepakken

Preger innholdet hos 2-3 åringene. Snakkepakken er en basispakke med språkstimulerende materiell, som kan styrke barns språk og begrepslæring, et pedagogisk verktøy vi benytter oss av i barnehagen. Alle barn inkluderes uansett morsmål, alder og bakgrunn. Ved at barna får se, høre og være aktive med materialet i snakkepakken vil de oppmuntres til å bruke språket.

Språksprell

Det metodiske opplegget som benyttes for 4 og 5 åringen er konstruert med tanke på oppøving av språklig og fonologisk bevissthet (lydmessig bearbeiding av språk) hos barn fra fire til seks år. Treningen konsentreres om områdene oppmerksomhet for lyd, rim og regler, stavelsesdeling og forordlydsanalyse. Språksprell trener opp barnas språklige bevissthet gjennom korte og systematiske lekeøvelser. Gir barna et solid fundament å bygge videre på i lese- og skriveinnlæringen.

RESSURSER

Lær meg norsk før skolestart

Presenterer en metode for språkstimulering for barn i førskolealder og er samtidig et kartleggingsverktøy for minoritetsspråklige barn.

Inped

Er et arbeidsverktøy som vi bruker i vårt språkarbeidet. Vi bruker lotto serien, pusle serien og samtale serien for å videreutvikle barns språk og begrepsinnlæring. For barn i alderen 0-5 år.

TRAS

Står for «tidlig registrering av språk» og er et kartleggingsverktøy vi bruker når vi mener at barn har behov spesifikk tilrettelegging i forbindelse med språkarbeidet.

Alle med

Er et generelt observasjonsverktøy som vi bruker i forbindelse med foreldresamtaler.

Foreldresamtaler

Under samtalene vil vi gi spesifikke tilbakemeldinger på barnas språkutvikling

SPRÅKUTVIKLING OG SPRÅKARBEID I PRAKSIS

Hva kjennetegner 0-2 åringens språk	Hva bør vektlegges fra den voksnes side	Innhold
<ul style="list-style-type: none">• Barnet starter tidlig med å lage lyder, pludre.• Rundt 6-månedersalder viser de fleste barn tegn til at de har dannet mentale representasjoner av objekt. Det viser seg ved at barnet kan lete etter en ball det har mista og som er ute av syne. Dette er en viktig forutsetning for å lære ord.• Barnet blir etter hvert observant på egne lyder, og øver mye på lyder, - da-da, ma-ma. Etter hvert imiterer det alle lyder det hører.• Ordforståelsen kommer før uttalte ord.• De fleste barn begynner å si sine første ord i 1-årsalderen.• I 1-2-årsalderen sier barnet enkelte ord som betyr en hel setning f.eks. "Mamma", som kan bety: "Mamma jeg vil ha mat".• Når barnet lærer å gå, går språkutviklingen langsommere en stund.• Barn i 2-årsalderen snakker i setninger med 2 ord, telegramstil "Se lampe". De lytter og imiterer. God forståelse. Raskt økende ordforråd.• I 2 ½ årsalder; tre – fem ords ytringer, bøyer ord og bruker "barnegrammatikk". Barnet har vanligvis fått et stort passivt ordforråd.• Den største økningen av ordforråd foregår mellom 2 ½ - 3-årsalder.	<ul style="list-style-type: none">• Sette ord på det som skjer akkurat nå, la barnet "bade i språk". Bruk riktige ord. Ikke si dyr, si ku, gris osv.• Ha øyekontakt med barnet.• Bruk tydelig kroppsspråk.• Konkretiser nye ord og begrep.• Gjentakelser er viktig.• Det er viktig å fange barnets oppmerksomhet.• Like viktig er det at de voksne fanger opp barnets initiativ til felles oppmerksomhet. I slike situasjoner er barnet motivert til å kommunisere, og mottakelig for språkstimulering• Snakk tydelig, langsomt og med stor stemmevariasjon.• Bruk korte setninger.• Sett ord på det barnet prøver å si eller uttrykke med kroppsspråket.• Snakk mye med barnet, sett ord på det som er rundt barnet i her og nå situasjoner	<ul style="list-style-type: none">• Øve på turtaking; min/din tur, f.eks. ved å bruke sanger der barna skal gi respons.• Bevegelsesleker for at barnet skal få økt kroppsbevissthet.• Sanger med ulike lyder i, f.eks. dyrelyder, imitasjon av lyder.• Rim og regler. Korte regler med god rytme. Knytt gjerne en bevegelse til for å understreke rytmen, klappe, trampe• Leke og tøyse med lyder og ord. Knytte lyder og ting sammen.• Fortelle, leke, dramatisere korte eventyr, for eksempel Bukkene Bruse, Gullhår• Presentere nye ord og begrep fra barnets nære omgivelser, f.eks. kropp, sanser, følelser, mat, klær, hus <p>En samling for de minste barna bør ha en fast struktur:</p> <ul style="list-style-type: none">• fast sted å være,• fast sitteplass• faste voksne som er med• fast åpning og avslutning av samlingen <p>I tillegg til en fast struktur som gir barna gjenkjenning, må det være "action" i en slik samling, med sanger, bevegelsesleker og ting å se på, ta på, lukte og smake på. En pose / eske er fin til å fange barnas oppmerksomhet.</p> <p>Høytlesing bør foregå med enkeltbarn, en kosestund under frileken, der lesingen og valg av bok og tema blir tilpasset det enkelte barn. Fortelle fra boka og peke på bilder, i stedet for direkte høytlesing. Bruk pekebøker og bøker med enkle, klare bilder. Når det gjelder samtale, så trenger små barn nær fysisk kontakt og direkte oppmerksomhet. Benytt "her og nå - situasjoner". Stellesituasjonen gir gode muligheter for stimulering av språk og kroppsbevissthet, - rim, regler, samtale og sang, turtaking mellom barn og voksen.</p> <p style="text-align: right;">SPRÅKSTUBBEN</p>

SPRÅKUTVIKLING OG SPRÅKARBEID I PRAKSIS

Hva kjennetegner 3 åringens språk	Hva bør vektlegges fra den voksnes side	Innhold
<ul style="list-style-type: none">• Barnets språk er i en rivende utvikling, - de fleste 3-åringers snakker mye både med seg selv og andre.• Barnet kan gjøre seg godt forstått via språket og kan snakke i setninger på 3, 4 eller flere ord. Barnet begynner å snakke i fullstendige setninger.• Uttalen blir renere, men det er vanlig at vanskelige lyder (f. eks r - og sj - lyder) uttales feil.• Barnet lærer seg mange nye ord ved imitasjon, men forstår ikke alltid innholdet. Barnet bruker derfor ofte ord det ikke forstår.• Barnet liker rim, regler, ordleker, nyter rytmer, ordklanger, eventyr og fortellinger.• Gjentar ofte ord og meninger som har en spesiell klang - småsanger/lekesynger.• Barnet blir bevisst på at språket kan brukes for å påvirke andre.• Barn i denne alderen fabulerer mye. De har ofte ikke evne til å uttrykke seg i ønskeform. Barnet uttrykker derfor ofte ønsker som påstander: f. eks: "Jeg har en hund" – i stedet for: " jeg ønsker meg en hund". De kan også gjenta historier og fortellinger som de har hørt som om de var selvopplevde.• Enkelte barn stotrer/hakker når de snakker. Dette skyldes at barnet har lært seg så mange ord og ikke klarer å hente ut det riktige ordet når det vil. Småbarns hakkingen går som regel over når barnet får mer kontroll over innhold og bruk av ordene.• Kan navnet på noen farger og kan navnet på mange av kroppsdelene.	<ul style="list-style-type: none">• Snakk mye med barnet og fortell om saker og ting. Stimuler barnet til å fortelle selv og beskrive, f. eks ved å stille ledende spørsmål. Dialog mellom barnet og den voksne er helt nødvendig for språkutviklingen.• Ikke rett på barnet når det snakker feil, ta heller vare på det barnet kan og fyll på det barnet uttrykker med flere ord: Eksempel: Barnet sier: "Se, pappa bil!• Du som voksen kan si: "Ja, se, der kommer pappa i den nye bilen! "• Vær tålmodig og gi barnet tid til å tenke/finne det rette ordet når det stotrer/hakker.• Vis en støttende holdning til barnet når det skal uttrykke seg. Kan man uttrykke seg ledig og uanstrengt, får man ofte lettere kontakt med andre. Det er dette barnet øver seg i. når det prater i vei, fabulerer, stotrer osv.• Bruk barnets navn, og snakk direkte til barnet. Barnet kan ha vanskelig for å oppfatte det som sies hvis det ikke ser den som snakker. Dette er også grunnen til at barnet har problemer med å snakke med andre i telefonen.	<ul style="list-style-type: none">• Prat mye med barnet.• Sett ord på det barnet ser og opplever.• Gi barnet tid til å tenke når det står fast og ikke finner ord.• Les mye for barnet og prat sammen om det som blir lest.• Hjelp barnet til å fortelle selv, gjerne med hjelp av konkrete bilder, ting osv.• Bruk rim, regler eventyr og fortellinger. Bruk eventyr, tekster og ramser med mange gjentakelser. Eksempler: "Geitekillingen som kunne telle til ti", "Lisen får ikke sove", "Bukkene Bruse".• Oppmuntre barnet til rollelek, delta gjerne når barnet inviterer til det.• Oppmuntre barnet til å ta kontakt med andre barn.• Spill enkle spill, puslespill osv. med barnet. Vær sammen med barnet i slike aktiviteter og knytt språk til det dere holder på med sammen. Den voksne har god mulighet til å hjelpe barnet med å øve inn ulike begrep og ferdigheter i turtaking (min tur, din tur).• Gi barnet opplevelser som det kan få erfaringer med å knytte ord og begrep til.• Lær barnet aktuelle begreper som farger, preposisjoner, kroppsbegreper, tidsbegreper osv. gjennom lek betonte aktiviteter. Bruk naturlige "settinger".• Samlinger med barn i denne alderen må fortsatt være preget av "action" og "driv", med sang, bevegelse, drama.

SPRÅKUTVIKLING OG SPRÅKARBEID I PRAKSIS

Hva kjennetegner 4 åringens språk	Hva bør vektlegges fra den voksnes side	Innhold
<ul style="list-style-type: none">• De fleste har tilegnet seg et grunnleggende vokabular.• De fleste lyder er på plass, men kan fortsatt bli forenklet i konsonantkombinasjoner, (eks. sier "gis" i stedet for "gris").• Setninger begynner å bli mer komplekse med hensyn til grammatikk og ordrekkefølge.• Bøyning av ord: regelrette bøyninger av ord er stort sett på plass (uregelrette bøyninger som fot/føtter, stor/større og fortid kommer senere).• Har tilegnet seg mange av samtaleferdighetene (stille/svare på spørsmål, be om noe, gi/ta i dialog, kommentere og gi respons.)• Spørrende setninger utvides med hvordan og hvorfor.• Nektende setninger under utvikling.• Begynnende interesse for lekeskriving.• Kan tøyse med språket.• Kan fortelle fortelling.• Ordforrådet er basert på erfaringer, men barnets språk er nå mindre bundet til konkrete situasjoner.	<ul style="list-style-type: none">• Ta utgangspunkt i barnets interesser for hva som skal skje, i stedet for at den voksne skal bestemme hva barnet skal være interessert i.• Legg til rette for og gi barnet nye opplevelser og erfaringer.• Fange barnets nysgjerrighet.• Snakke med barnet, ikke til.• Være til stede for barnet, delta og vise interesse for det barnet gjør og sier.• Oppmuntre og gi ros.	<ul style="list-style-type: none">• Ta initiativ til samtaler med barnet, og oppretthold kontakten. Benytt de anledninger som byr seg, uavhengig av om en er opptatt med sang/musikk, forming eller drama eller kanskje er på tur.• Still utdypende spørsmål (ikke ja/nei) og gi utdypende svar – utfordre barnets språkbruk, også utover her og nå - situasjoner.• Bruk sanger, rim og regler med stadig større vanskelighetsgrad, gjerne også tulleord.• Bruk av spill og puslespill gir uendelige muligheter til samtale og læring av ord og begrep.• Hjelp barnet til å utvide ordforrådet. La barnet "smake" på nye ord og legg også vekt på overbegrep som f. eks frukt, bestikk, møbler, klær, dyr og lignende.• Lek med språket – gjerne i mindre grupper• Klapp stavelser i ord og navn• Fortell enkle vitser og la barna fortelle. Barna har en begynnende forståelse for vitser i denne alderen.• Ha lytteleker for å stimulere hørselen: skille ut og lokalisere dagligdagse lyder, lydlotto, eller gjette "hvilken lyd er dette?".• Legg til rette for lekeskriving / lekelesing. Bruk ordbilder på gjenstander i barnehagen, ha gjerne tavle med kritt eller magnetbokstaver tilgjengelig for barna.• Legg til rette for og oppmuntre til rollelek. Delta gjerne i rolleleken (på barnas premisser).• Les for og med barna. Varier innholdet i bøkene. Les heller en bok grundig framfor å lese mange, slik kan man gi barnet mulighet til å bli godt kjent med boka og forstå innholdet og ordene. Eksempler kan være eventyr, billedbøker med litt tekst som f. eks Albert Åberg, eller enkle faktabøker, tilpasset barnas ønsker og utviklingsnivå.

SPRÅKUTVIKLING OG SPRÅKARBEID I PRAKSIS

Hva kjennetegner 5 åringens språk	Hva bør vektlegges fra den voksnes side	Innhold
<ul style="list-style-type: none">• Ordforrådet øker ikke like fort som tidligere, men interessen for språket er stor.• Kan snakke i lange setninger og fortelle om ting som har hendt. Samtaleferdighetene øker, og 5 - åringene kan også bruke språket til "forhandlinger".• Kan tilpasse språket etter situasjonen.• Mestrer språket godt, og kan påpeke feil bruk av ord og bøyinger hos andre. Kan frigjøre seg mer fra språkets innhold, og rette oppmerksomheten mot språkets form. Økende språklig bevissthet (rimer, interessert i vitser/ gåter, "leke" med ord).• Liker å samtale, og kan spør om hva ord betyr.• Kan ofte stille intrikate hvorfor - spørsmål (Eks. "Hvorfor heter høst, høst og ikke vår?").• Begynner å forstå begrepet "alle", og at barnet selv medregnes når dette begrepet brukes.• Kan alle farger og noen fargenyanser.• Kan telle til ti eller lenger.• Kan skrive navnet sitt, men snur av og til bokstavene i feil retning.• Begynner å vise interesse for tidsbegreper som årstider, ukedager. Klokka og viktige tidspunkt som har betydning for barnet vekker interesse. Barnet har likevel ikke evne til å passe tiden på lenge enda.• Økende interesse for fakta og hvordan ting virker.	<ul style="list-style-type: none">• Gi barna tilgang på bøker, bilder og ting som kan utforskes i et spennende miljø.• Legg til rette for, og eventuelt hjelp barna til å utvikle god lekekompetanse.• Bruk tid på samtale. Snakk med barnet om hva det opplever og erfarer, svar på spørsmål og vis engasjement og interesse for det barnet er opptatt av.• Legg miljøet til rette slik at barnet kan få utforske bokstaver, tall, geometriske figurer osv.• Utforsk språket sammen med barnet (undre seg, " leke med ord ").• Observer barnets språkferdigheter. Bruk TRAS som et hjelpemiddel hvis man er i tvil.	<ul style="list-style-type: none">• Gi barna et rikholdig utvalg av bøker, også faktabøker.• Bruk barnas navn sammen med navnelapp. Fokuser på barnas bokstav.• Bruk mye tid på samtale. Barna skal få trening i å starte, opprettholde og avslutte en samtale / fortelling. De skal kunne oppklare misforståelser, svare på spørsmål og selv stille spørsmål.• Bruk vitser, dikt, tøysevers og små, egenproduserte fortellinger. Lag egen bok.• Bruk fortsatt mye rim og regler.• Høytlesing gir et godt utgangspunkt for samtale og refleksjon. <i>Hva skjeddde? Hva betyr det ordet? Hva tror du vil skje på neste side?</i> Les også i faktabøker, og i fortsettelsesbøker uten bilder.• "Samle" på ord. Arbeid med å utvide ordforrådet, og med å sortere ord i kategorier (f.eks. stol = møbel; eple = frukt; ku = husdyr; løve = ville dyr). Fokuser også på at ord kan ha ulik betydning (f.eks. 17.mai tog / jernbane- tog).• "Leke" med korte og lange ord (f.eks. tog - kort ord for en lang ting; fyrstikkeske - langt ord for en liten ting).• Bruk gjenkalling som metode for begynnende lese og skriveferdigheter.

AVSLUTNING

Språkarbeidet i barnehagen opptrer sjelden isolert. Dette arbeidet gjøres på tvers av fagområder og er en integrert del av vår hverdag. Hvordan vi som voksne møter barna ut i fra sitt ståsted er avgjørende for om kvalitet på kommunikasjonen og språkarbeidet blir godt eller dårlig. Derfor har vi laget en plan som viser hva vi som voksne er forpliktet til å følge opp, hva dere foreldre kan forvente og en del teori og fra lovverk som basis for hvordan vi utfører arbeidet i praksis.

Selv om mye av språkarbeidet kan oppstå spontant gjennom barns ytringer eller opplevelser, må vi også ha noen indikatorer som hjelper oss til å gjennomføre det vi er pålagt gjennom rammeplan. Derfor har vi laget en progresjonsplan som en veileder for oss ansatte på hva barna har behov for i de forskjellige aldrene og hvordan jobbe for å i møtekomme disse behovene. Vi bruker også en del standardiserte verktøy. Det som kjennetegner disse verktøyene er at de er lekbaserte med fokus på lekende tilnærming til læring. Språkstubben skal sikre en naturlig progresjon i innhold og aktiviteter til barna og som et arbeidsverktøy for oss ansatte.

Hvordan og hva vi gjør blir synliggjort i avdelingenes periodeplaner der Språkstubben vil synliggjøres med mål og aktiviteter fra denne planen.

Vi mener at denne planen på en god måte ivaretar barnas behov for et godt tilrettelagt språkmiljø. Og at den peker ut en tydelig retning for oss ansatte, som skal skape språkmiljøet rundt barna.

PERSONALET SKAL SE OMSORG OG LEK, DANNING OG LÆRING, HERUNDER SPRÅKLÆRING, I SAMMENHENG. DE ULIKE ELEMENTENE SKAL SMELTE SAMMEN TIL EN HELHET.

(UDIR veileder, språk i barnehagen, mye mer en prat. s 7.)

SPRÅKSTUBBEN